

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ І ПІДТРИМКИ ВИРОБНИЦТВА САДІВНИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

О.Ю.Єрмаков, доктор економічних наук, професор

В.С.Кушнірук, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті викладено суть та особливості економічного механізму державного регулювання садівницьких підприємств Миколаївської області та обґрунтовано основні шляхи його удосконалення.

В статье изложены сущность и особенности экономического механизма государственного регулирования садоводческих предприятий Николаевской области и обоснованы основные пути усовершенствования.

Постановка проблеми. У садівницьких підприємствах України і Миколаївської області зокрема найгострішою на сучасному етапі є проблема фінансового забезпечення ефективного розвитку промислового садівництва, характерною ознакою якого є різке скорочення площ багаторічних насаджень. Варто підкреслити у зв'язку з цим й таку характерну особливість сільського господарства у садівництві, як дуже повільний обіг капіталу, що ставить дану галузь у гірші умови ефективного господарювання порівняно з харчовою промисловістю, торгівлею тощо. Ситуація, яка склалася в галузі в останні роки, потребує удосконалення економічного механізму державного регулювання, спрямованого на підвищення ефективності садівницького підкомплексу України і забезпечення розширеного відтворення плодоздатного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання розвитку промислового садівництва досить змістовно досліджено в роботах О.Ю.Єрмакова, В.А.Рульєва, О.М.Шестопаля та інших. Механізм державного регулювання галузі деякою мірою досліджували А.В.Рибак [4] та Л.Д.Тулуш [5]. Важливість дослідження проблеми вдосконалення економічного механізму державного регулювання для ефективного розвитку усього

сільськогосподарського виробництва (в тому числі і плодючого) обумовлена насамперед недостатнім рівнем державної підтримки розвитку аграрної сфери.

Формування цілей статті. Метою статті є висвітлення особливостей економічного механізму державного регулювання і підтримки виробництва садівницької продукції, а також шляхів його удосконалення в південному регіоні України.

Результати досліджень. Український державний концерн з питань садівництва, виноградарства, виноробної промисловості (Укрсадвинпром) є однією із головних організаційних структур, на яку керівними органами держави покладено завдання ефективного використання інновацій в галузі садівництва, участь у державній підтримці промислового садівництва і виноградарства; вивчення кон'юнктури внутрішнього і зарубіжного ринків садівницької продукції, оптимізація галузевої і міжгалузевої кооперації. При цьому відзначено також заходи щодо підтримки галузей виноградарства, садівництва та хмелярства за рахунок цільового використання акцизного збору від продажу алкогольних напоїв. З цією метою у квітні 1999 року був прийнятий Закон України “Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства”, а пізніше — Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” від 29 червня 1999 року № 170. Ці нормативні документи і визначають економічний механізм державного регулювання і підтримки виробництва садівницької продукції.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 15 липня 2005 року №587 “Про затвердження порядку справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” було затверджено Наказ Міністерства аграрної політики України від 7 квітня 2006 року №182 про внесення змін до наказу Мінагрополітики від 16.08.05 №383 “Про затвердження нормативів на компенсацію витрат по закладанню молодих багаторічних насаджень” (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Нормативи витрат на складові частини відповідних робіт, в межах яких проводиться компенсація суб'єктам господарювання у садівництві (без краплинного зрошення)

Найменування	Схема посадки / саджанець	Витрати на 1 гектар, тис. грн.						Тривалість створення, років	
		Всього	Підготовка ґрунту та посадка		Спорудження шпалери	Догляд за насадженнями (з розрахунку на рік)			
			Всього	в т.ч. вартість саджанців		Всього	в т.ч. хім. захист		
<i>Зерняткові</i>									
Яблуня	6x4	30,2	11,2	2,5	-	3,8	0,8	5	
	5x4	однорічний	35,5	13,0	3,0	-	4,5	0,8	5
		двохрічний	31,5	13,5	3,5	-	4,5	0,8	4
	5x3	однорічний	50,2	15,2	4,7	11,0	4,8	0,8	5
		двохрічний	46,0	15,8	5,3	11,0	4,8	0,8	4
	4x2,5	однорічний	53,3	15,4	7,5	15,1	5,7	0,9	4
		двохрічний	48,6	16,4	8,5	15,1	5,7	0,9	3
	4x2	однорічний	51,2	17,5	9,4	15,1	6,2	0,9	3
		двохрічний	46,2	18,7	10,6	15,1	6,2	0,9	2
	4x1,25	однорічний	66,8	26,2	15,0	18,1	7,5	0,9	3
		двохрічний	62,3	29,2	17,0	18,1	7,5	0,9	2
	4x1	однорічний	73,4	31,3	18,8	18,1	8,0	0,9	3
		двохрічний	69,1	35,0	21,3	18,1	8,0	0,9	2
	3,3x1	кніп-баум	75,3	42,3	30,3	23	10,0	1,0	1
Груша	4x3	49,4	15,9	5,9	15,1	4,6	1,0	4	
<i>Кісточкові</i>									
Вишня	6x4	24,3	11,1	2,5	-	3,3	0,7	4	
	6x3	25,0	11,8	3,3	-	3,3	0,7	4	
	5x3	25,6	12,4	4,0	-	3,3	0,7	4	
Слива	6x4	28,0	11,5	2,5	-	3,3	0,7	5	
	6x3	28,8	12,3	3,3	-	3,3	0,7	5	
	5x3	29,5	13,0	4,0	-	3,3	0,7	5	
Черешня	7x5	22,6	10,1	2,1	-	2,5	0,7	5	
	6x4	26,1	12,1	3,1	-	2,8	0,7	5	
	5x3	30,5	14,0	5,0	-	3,3	0,7	5	
Абрикос	7x5	22,5	10,0	2,0	-	2,5	0,7	5	
	6x4	25,9	11,9	2,9	-	2,8	0,7	5	
	5x3	30,1	13,6	4,6	-	3,3	0,7	5	
Персик	6x4	23,4	12,2	3,1	-	2,8	0,7	4	
	5x4	24,4	12,8	3,7	-	2,9	0,7	4	
	5x3	26,9	14,1	5,0	-	3,2	0,7	4	
Горіх волоський	10x8	13,5	5,1	0,8	-	1,4	0,0	6	

Згідно із згаданою постановою Уряду №587, кошти, що надійшли до спеціального фонду державного бюджету від збору, спрямовуються за бюджетною програмою 2801350 “Закладення і нагляд за молодими садами, виноградниками та ягідниками” на здійснення фінансової підтримки розвитку виноградарства у розмірі 70 відсотків, садівництва — 30 відсотків та за бюджетною програмою 2801510 “Фінансова підтримка розвитку хмелярства”. Один відсоток збору спрямовується на фінансування витрат на проведення науково-технічних досліджень та розробок у цих галузях у порядку, визначеному Мінагрополітики [1].

Фінансова підтримка надається суб’єктам господарювання незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, які займаються виноградарством, садівництвом і хмелярством, для компенсації їх витрат відповідно до нормативів витрат на створення 1 гектару насаджень плодкових і ягідних культур.

Для отримання фінансової підтримки одержувачі подають заяву, акт про фактичний обсяг виконаних робіт, проектно-кошторисну документацію, відомості про витрати на виконання робіт, кошториси, акти інвентаризації садів і ягідників, технологічні карти їх вирощування.

Для розгляду поданих документів утворюються регіональні комісії, які визначають попередній обсяг фінансової підтримки в розрізі кожного одержувача, виходячи з фактичних площ молодих багаторічних насаджень та затверджених нормативів витрат на 1 гектар насаджень.

При цьому застосовується коефіцієнт повноти виконаних робіт, який визначається як відношення фактично здійснених витрат на складові частини відповідних робіт до затвердженого нормативу витрат.

На підставі визначених комісією обсягів Мінагрополітики подає Державному казначейству розподіл коштів відповідно до Порядку обслуговування державного бюджету за видатками.

Програма з відшкодування витрат на садіння і догляд за

молодими насадженнями діє в усіх областях України і в Миколаївській області зокрема. В області функціонує корпорація “Миколаївсадвинпром”, що об’єднує близько 18 підприємств, 9 з яких виробляють садівницьку продукцію. Так, у 2005 році в програмі брало участь 15 підприємств (в т.ч. 7 садівницьких), якими закладено молодих насаджень на площі 412,9 га, в тому числі виноградників 192,4 га, садів 219,5 га і маточників 1 га. При цьому витрати на закладання молодих садів становили 2204,1 тис. грн., 72,4 % з яких складала вартість саджанців. При цьому було збудовано краплинне зрошення на площі 178,9 га, фактичні витрати по якому склали 1417,1 тис. грн., а в середньому на 1 га — 7,92 тис. грн. (табл. 2). Слід відмітити, що найбільша питома вага площ закладання садів та будівництва зрошення зосереджена у ЗАСТ “Зоря Інгулу” (27,5% та 52% відповідно). Підприємствам корпорації було компенсовано 2740,7 тис. грн., або 52,6% від здійснених витрат згідно з їх нормативами (табл. 4).

Проведені дослідження показали, що в 2006 році було закладено 111,1 га молодих садів і ягідників, з яких 90,8 % насадження кісточкових культур, при цьому витрати на створення склали 670,8 тис. грн., з яких 59,1 % — вартість саджанців (табл. 3).

Витрати на будівництво зрошення на площі 104,2 га склали 913,4 тис. грн., або 24,6 % від загального обсягу витрат. Досить значними (39,1%) є витрати по догляду за молодими насадженнями, що зумовлено ефективним використанням засобів захисту рослин.

Слід зазначити, що майже при однаковій площі молодих насаджень у ВАТ “Зелений Гай” і ЗАСТ “Зоря Інгулу” фактичні витрати на їх закладання істотно різняться і становлять відповідно 19% і 50% по корпорації.

В цьому ж році садівницьким підприємствам корпорації “Миколаївсадвинпром” було компенсовано 895 тис. грн., або 24% від здійснених витрат (табл. 4).

Таблиця 4

Фінансування розвитку садівництва по господарствам Миколаївської області за 2004-2006 рр., відповідно до нормативів на 1 гектар, тис. грн.

Назва господарства	02.07	21.07	20.08	14.09	20.10	Всього
<i>2004 рік</i>						
ВАТ "Зелений Гай"	50	30	-	-	50	130
ВАТ "Підгурівське"	50		-	-	40	90
СЗАТ "Зоря Інгулу"	70	70	80	50	100	370
ВАТ "Богданівський"	50	-	-	-	-	50
Разом по корпорації "Миколаївсадвинпром"	220	100	80	50	190	640
ФГ "Вікторія"	-	20	-	-	-	20
ВАТ "Шляховий"	-	20	-	-	-	20
ТОВ "Поиск-Ніка"	20	20	-	-	-	40
ФГ "Золота рибка"	20		-	-	-	20
СТОВ "Дружа"	-	30	30	-	30	90
ТОВ ТНК "НВС"	-	-	150	-	-	150
ТОВ НТЦ "Лан"	-	-	-	20	-	20
ТОВ "Сави"	-	-	-	-	150	150
ПОВСП ім.Т.Г.Шевченко	-	-	40	-	150	190
Всього по області	260	190	300	70	520	1340
<i>2005 рік</i>						
	23.05	18.07	07.10	15.12		
ВАТ "Зелений Гай"	50	10	110	490	-	660
ВАТ "Підгурівське"	85	75	67,3	30	-	257,3
СЗАТ "Зоря Інгулу"	350	30	194	348	-	922
ВАТ "Радсад"	230	47	322	19	-	618
СЗАТ "Ольвія"	-	16	10	67	-	93
СЗАТ "Дніпро"	-	-	-	68	-	68
ТОВ "Оксамит"	-	-	-	122,4	-	122,4
Разом по корпорації "Миколаївсадвинпром"	715	178	703,3	1144,4	-	2740,7
ФГ "Вікторія"	-	30	-	22	-	52
ТОВ "Поиск-Ніка"	5	-	8	-	-	13
ФГ "Золота рибка"	45	23	78	-	-	146
СТОВ "Дружба"	-	-	-	22	-	22
Всього по області	765	231	789,3	1188,4	-	2973,7
<i>2006 рік</i>						
	07.03.	03.05.	07.06	26.06	26.07	
ВАТ "Зелений Гай"	-	-	5	-	93	98
ВАТ "Підгурівське"	20	-	32	16	8	76
СЗАТ "Зоря Інгулу"	107	-	130	27	225	489
ВАТ "Радсад"	-	2	4	6	15	27
СЗАТ "Ольвія"	-	-	34	57	11	102
СЗАТ "Дніпро"	-	-	10	4	-	14
ТОВ "Оксамит"	-	-	23	56	10	89
Разом по корпорації "Миколаївсадвинпром"	127	2	238	166	362	895
ФГ "Вікторія"	-	-	9	-	-	9
ФГ "Золота рибка"	-	-	175	4	27	206
Всього по області	127	2	422	170	389	1110

Потрібно відзначити, що державна підтримка розвитку виноградарства і садівництва станом на 1 серпня 2006р. склала 8349 тис. грн., з яких 7186 тис. грн., або 86%, по корпорації, в тому числі 895 тис. грн., або 12,4 %, на розвиток садівництва.

Поряд з вільним ціноутворенням має бути і державне регулювання. Ціни на плоди та ягоди повинні гарантувати еквівалентність обміну промислової і сільськогосподарської продукції, забезпечення садівницьким господарствам розширеного відтворення багаторічних насаджень, сприяти впровадженню науково-технічного прогресу в галузь і задовольняти зростаючі потреби споживачів на ринку продовольства.

Галузь садівництва є надто ризикованою, особливо в східній і північній частинах України, де виробництво плодів і ягід значною мірою залежить від погодних умов. Так, у 2006 році збитки від загибелі врожаю у зв'язку із несприятливими погодними умовами у ВАТ "Зелений Гай" склали 3617,1 тис. грн. Вважаємо за доцільне переглянути політику страхування врожаїв, зокрема формування страхових тарифів, привести їх у відповідність з реальними потребами. Державне регулювання системи захисту виробників від наслідків згубної дії екстремальних факторів повинно здійснюватися шляхом прямих бюджетних компенсацій збитків або внесенням частини страхових платежів. Страхування повинно сприяти ініціативній фінансовій діяльності у галузі садівництва.

Висновок. Отже, основними пріоритетними напрямками удосконалення економічного механізму державного регулювання і підтримки виробництва садівницької продукції є: вирішення на державному рівні цінової, кредитної й страхової політики; державного протекціонізму; податкового регулювання інноваційної діяльності; сприяння впровадженню в галузі інтенсивних технологій виробництва плодів і ягід; залучення державних інвестицій та жорсткий контроль за їх використанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня №587 “Про затвердження порядку справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” // www.rada.gov.ua
2. Наказ Міністерства аграрної політики від 07.04.06 №182[13] Про внесення змін до наказу Мінагрополітики від 16.08.05 №383 “Про затвердження нормативів на компенсацію витрат по закладанню молодих багаторічних насаджень” / / Пропозиція+Агрокомпас. – 2006.-№5.- С.23-29.
3. Амбросов В.Я., Маренич Т.Г. Наукові положення удосконалення економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства //Економіка АПК.-2005.-№10.-С.14-15.
4. Рибак А.В. Реформування управління в садівництві та виноградарстві України //Економіка АПК.-2001.-№2.-С. 12-13.
5. Тулуш Л.Д. Державна фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства //Економіка АПК.-2005.-№1.-С.64-65.